

VOLVO KAMYONLAR

Erlend Loe, 1969 yılında Norveç'in kuzeyinde yer alan Trondheim şehrinde doğdu. Öğrenci değişim programıyla Fransa'da bulundu. Üniversitede sinema (Danimarka Film Okulu) ve edebiyat eğitimi aldı. İlk romanı *Tatt av kvinnen* (*Kadının Fendi*) 1993'te yayımlandı. *Naiv.super* (*naif.süper*; Tavanarası Yayıncılık, 2003; Siren Yayıncılık, 2018) 1996'da yayımlandı ve büyük bir uluslararası başarı kazandı. 1999'da belgesel kitabı *L* yayımlandı. Modern seyyah kültürünü alaya alan bu kitap, 2006'da "Prix Europé des Jeunes Lecteurs" ödülüne (Avrupalı Genç Okurlar Ödülü) layık görüldü. Loe, 2013 yılında Norveç'in en önemli edebiyat ödülllerinden Aschehoug Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Loe, *Doppler* (YKY, 2016), *Volvo Lastvagnar* (2005) ve *Bildiğimiz Dünyanın Sonu* (YKY, 2018) adlı kült romanlarında yer alan kahramanı Doppler'le modern insanın betimlemesini yapar. *Muleum* (2007) kitabının kahramanı ise ölümden çok yaşamdan korkan yalnız Julie'dir. 2009'da *Stille dager i Mixing Part* ve 2013'te *Vareopptelling* yayımlanır. *Vareopptelling*, başarısız bir şair olan Nina Faber'in "Bosporos" adlı şiir kitabının hunharca eleştirilmesine isyanını konu alır.

Çok sayıda senaryosu da bulunan, aynı zamanda çocuk kitapları yazan Loe'nin *Tatt av kvinnen* (*Kadının Fendi*; YKY, 2019) adlı romanı 2007 yılında, *Kurt blir grusom* ("Kurt Kudurdu") adlı çocuk kitabı 2001 yılında beyazperdeye aktarıldı.

Eserleri 20'den fazla dile çevrilen Loe, Oslo'da ailesiyle birlikte yaşıyor. Romanlar, çocuk kitapları ve senaryolar yazıyor; Norveç'in *Aftenposten* gazetesi için film eleştirileri kaleme alıyor.

Dilek Başak 1962 yılında İstanbul'da doğdu. Darüşşafaka Lisesi, BÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Oslo Üniversitesi Tiyatro Bilimi Bölümü'nden mezundur. Mimar Sinan Üniversitesi Tiyatro Ana Sanat Dalı'nda öğretim görevlisi olarak; AFA Yayınları, Yapı Kredi Yayınları ve Tavanarası Yayıncılık'ta editör ve telif hakları direktörü olarak çalışmıştır. Norveççe ve İngilizceden çeviriler yapmakta, Oslo'da öğretmenlik görevine devam etmektedir.

Erlend Loe'nin
YKY'deki kitapları

Doppler (2016)
Bildigimiz Dünyanın Sonu (2018)
Kadının Fendi (2019)
Volvo Kamyonlar (2021)

ERLEND LOE

Volvo Kamyonlar

Roman

Çeviren
Dilek Başak

YAPI KREDİ YAYINLARI

Bu kitap NORLA tarafından verilen çeviri desteği ile yayımlanmıştır.

Yapı Kredi Yayınları - 5750
Edebiyat - 1647

Volvo Kamyonlar / Erlend Loe
Özgün adı: **Volvo Lastvagnar**
Çeviren: **Dilek Başak**

Kitap editörü: **Devrim Çakır**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 693 00 08
Sertifika No: 36150

Çeviriye temel alınan baskı: JW. Cappelens Forlag, Oslo 2005.
1. baskı: İstanbul, Şubat 2021
ISBN 978-975-08-4922-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2018
Sertifika No: 44719

© CAPPELEN DAMM AS 2005

Bu kitabın telif hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Siktir git, dediğini yapmayacağım.

RAGE AGAINST THE MACHINE

Maj Britt'in gelecekte muhabbetkuşu sahibi olması mahkeme kararıyla yasaklanmıştı.

Mahkemenin kararı son derece netti.

Muhabbetkuşlarını sahiplenmekten ve onlara bakmaktan ömür-boyu MEN edilmişti. Başka bir deyişle, ucsuz bucaksız İsveç ormanlarındaki evinin salonunu yıllarca doldurmuş olan üstü örtülü kafeslerdeki bu minnacık yaramazların keyifli cıvıltılarıyla uyanmanın cazip alışkanlığını toptan unutabilirdi.

Muhabbetkuşu ALAMAZDI.

Benzer gaga yapısına sahip kuşları da. Başka kuşlar onun ilgisini çekmiyordu zaten. Onlarla ne işimiz olabilirdi, buna akli ermiyordu.

Ayrıca altı bin kron da ceza ödemesi gerekiyordu. Parası yoktu. Diğer çulsuzlarla birlikte İskandinav Enskilda Bankası'ndan bir ödeme planı aldı.

Zaten kuş kadar olan emeklilik maaşından her ay iki yüz kron kestiler.

Bütün bunlar yıllar önce meydana gelmişti ama Maj Britt'in bu olaya üzülmeyeceği tek bir günü yok. Düşünme şeklini de etkiliyor bu. O aşağılanmayı unutup geçemedi. Tersine, bunu bir bayrak gibi yükseklerde dalgalandırıyor. Bunun onu uyandırdığı da söylenebilir.

Muhabbetkuşu meselesine kadar, tüm yaşantısı boyunca çalışkan ve özenli bir ev kadınıydı Maj Britt. Kendi kuşağının diğer kadınları gibi az konuşup az yorumda bulunurdu; meşguliyeti yalnızca çocuklar, bulaşık ve evin dört duvarının dışından görülmeyen işlerden ibaretti.

Muhabbetkuşu meselesinden sonra Maj Britt dünyaya başka bir gözle bakmaya başladı.

Ve halledilecek bir sürü şey olduğunu anladı.

Muhabbetkuşları olan Maj Britt, muhabbetkuşları olmayan Maj Britt'ten çok farklı biriydi.

Muhabbetkuşu-Maj Britt neredeyse acıklı bir şekilde mutluydu. Şarkılar mırıldanarak sabırla kocası Birger'in Göteborg'daki fabrikadan (sonra da Umeå'dakinden) hafta sonları eve gelmesini bekledi; bir yandan da çocuklara bakar, ekmek yapar, patates tarlasıyla oyalanır ve mevsimlerin avludaki kocaman ağacı¹ hırpalamasını gözlemlerdi; bu arada, ağaç bir çınardı. Sonraları, çocuklar kendi başlarına bir şeyler keşfetmek için büyük şehirlere taşındığında, hiç durmadan muhabbetkuşlarının sularını değiştirdi, yemlerini verdi ve kafesin metal parmaklıklarına küçük elma dilimleri (bahçenin elmaları) sıkıştırdı. Kafesleri pırıl pırıl tutardı, söylemeye ne hacet – ama şimdi fazladan söylendi ve altı çizildi işte. Ayrıca, Muhabbetkuşsuz Maj Britt öfkeli biri oldu çıktı. Hem yerel hem de küresel bağlamda.

İsveç hukuk sistemine kızgın. Devlete hiç tahammülü yok. Iskandinav Enskilda Bankası'nın boynu altında kalsın. Kamyonların gelişiminde Birger'in değerli katkıları asla takdir edilmediği için Volvo Kamyonlarını suçluyor; arada bir denediğinde ona muhabbetkuşu satmayı reddeden Karlstad'daki hayvan dükkânında çalışan adamın, dükkândaki merdivenlerden düşmesi ve kapı kolunun ucunun sinüslerine ya da en azından damağına batması için her gece Tanrı'ya yakarıyor.

Ayrıca Tanrı'ya da kızgın. Ama onu toptan gözden çıkaramıyor. Onun için kapıyı hafif aralık bırakıyor. Konuşacak başka kimsesi yok.

Maj Britt haddini aştı. Bu konuda şüpheye yer yok. Bunun da acayip farkında. Bugün farkında. Ve üzgün. Böyle olmasını istemezdi. Ama Birger öldüğünde dünyası karardı ve muhabbetkuşlarına on yıl doğru düzgün baktıktan sonra, birdenbire aklına gagalarının

1 Çiftliklerin avlularına dikilen ve eski zamanlarda kutsal olduğuna, çiftliği belalardan koruduğuna inanılan ağaç. (ç. n.)

tepesindeki minnacık çıkıntının onları rahatsız ettiği geldi; kötü bir günde herkesin aklına binbir türlü şeyin gelebileceği gibi. Bu burunların –ya da bunlar neyse işte– doğadaki kusurlu tasarımlardan biri olduğuna kanaat getirdi ve birazcık büyük bir tırnak makasıyla bunları kesti. Bir eliyle muhabbetkuşlarını sıkıca tuttu, diğeriyle kesti.

Bu hareketi tabii ki cezasız kalmayacaktı.

Sistem, ona yardım eli uzatmak ya da onunla konuşmak yerine, onu mahkeme karşısına çıkartıp onurunu kırdı; onu anlayan ve anlamanın faydasını gördüğü tek şeyle bir arada olmaktan onu mahrum bıraktı.

Maj Britt, doksan iki yıl boyunca küçük çiftliğinde yaşamıştı. Yedi kardeşiyle birlikte orada büyümüşü. Diğerleri taşındığında ve anne babası yaşlanıp ortadan kaybolduğunda orada kalmayı seçmişti. Sonra Birger ortaya çıktı, neyse ki o da ormanda olmaktan hoşlanıyordu. Biraz avlanıyor, biraz balık tutuyordu. Sessizlikten yana bir şikâyeti yoktu. Keyif alıyordu. 1940'larda Birger, Göteborg'daki Volvo Kamyonlar şirketinde iş bulunca Maj Britt'in keyfi kaçtı ama Birger zamanla Maj Britt'in Göteborg'da bir işi olmadığını kabul etti, sonra da şehre gidip gelmeye başladı. İlk yirmi yıl boyunca hafta sonları gidip geldi, sonraları kendi isteğiyle Umeå'daki Volvo Kamyonlara tayin olunca aylarca gelmediği oldu, ancak yollar biraz düzelince yine hafta sonları oradan gidip gelmeye başladı. Her bir yön yüz yüz yirmi kilometre tutuyordu. İş için uzak yola gitmesi gereken başkaları olduğunu da duymuşlardı; bununla yaşamayı öğrendiler. Herkes farklı. Bazıları işe gitmek için kısa mesafe katediyor, bazıları uzun. Bantosuyla prova yapabilmek için haftada altmış kilometre kateden birinin hikâyesini radyoda dinlemişlerdi.

Eda Belediyesi'nin başı yıllardır Maj Britt ile derttendi. Yaşlılık döneminde tam bir baş belası olup çıkmıştı. Bacaklarından çok çekiyordu ama tedaviye gelmiyordu, çünkü (haklı olarak) onu evden taşınmaya ve keşfettiklerini kolayca dizginleyebilecekleri bir yer olan yaşlılar evine yatırmaya ikna etmeye çalışacaklarından şüpheleniyordu. Hayatında beklenmedik bir maddenin ortaya çıkması yüzünden (bu konuya daha sonra değinilecek) ağrılarını unutmuş gibiydi; bambudan yapılma eski püskü kayaklarını ayaklarına geçirip etrafta dolanıyordu. Maj Britt kayaklarıyla bütünleşmiştir. Bu yüzden Eda Köyü'nde tanınan bir tiptir. Ayağındaki kayaklarla zar zor ilerleyen posası çıkmış bir kocakarı. Konuya yabancı biri, elli altmış yaşındaki bazı insanlar gibi onun da Kuzey yürüyüşü² modasına kendini kaptırmış olduğunu düşünebilir ama bunun gerçeğe hiç mi hiç alakası yoktur. Maj Britt'ın bambu batonlarının Kuzey yürüyüşüyle bir alakası yoktur. Kuzey yürüyüşünün ne olduğunu bilseydi bundan tiksindirirdi. Onun için batonlar, en basit şekliyle bir yere varmasının tek yoludur. Nadir olarak uyuduğu zamanlarda batonları başucundaki komodine yaslı durur. Geri kalan zamanlarda ise onları gittiği ve kaldığı her yere yanında götürür. Evindeki tahta zemin, batonların ucundaki demir çivilerin açtığı minik deliklerle doludur. Yer in ya da aslında herhangi bir şeyin nasıl görüldüğüne epeyce yıldır kafa yorduğu yok. Belediye çalışanları onunla nasıl baş edeceklerini bilemiyorlar. Bir yandan, oraların en yaşlı kadınına hürmette kusur etmemek gibi ahlaki bir zorunluluk hissederken, öte yandan onu kurtarmanın artık hiçbir şekilde mümkün olmadığından eminler. Sonrasını düşündüklerinden, başlarına iş açmamak için arada sırada önüne cazip bir yem attıkları oluyor, tıpkı köpeklerle verildiği gibi. Çünkü Maj Britt asla pes etmiyor. Telefon ediyor, kalkıp geliyor, konuşması gereken kişinin orada olmadığı söylense de oturup bekliyor. Kimseden korkusu yok.

2 “Batonlarla Doğa Yürüyüşü” olarak da bilinen Kuzey Yürüyüşü, kayakçılarınkine benzeyen özel batonlarla yapılan bir tür *fitness* aktivitesidir. (ç. n.)

Hakları olduğuunu idrak ettiğinden beri bürokrasinin kâbusu. Ondan hoşlanmıyorlar ama ona yardım etmekle yükümlüler ve Maj Britt bu ikircikli durumun tadını sonuna kadar çıkarıyor. Bazen, özellikle de telefonda, son derece kibar ve mantıklı olabiliyor ve istediğini kolaylıkla elde ediyor. Mesela bir defasında, bölgenin iş ve işçi bulma kurumunun denetiminde açılan birkaç kursa yazılmayı becerdi; halbuki bu kurslar, yeniden eğitime tabi tutulacak ya da bir şekilde işbaşı yapabilmeleri için yardım edilmesi gereken emeklilik yaşını aşmamış kişilere yönelikti. En son, birkaç ay önce sekiz haftalık bir internet kursuna katıldı, yaşı geçmiş olmasına rağmen bilgisayar alabilmek için ekonomik yardımdan faydalandı. Bilgisayar mutfaktaki masada duruyor. Maj Britt için varsa yoksa mutfağı. Büyük değil ama ihtiyacı olan her şey elinin altında; odun sobası, radyosu, kahve makinesi, çocukların, torunların ve torunların çocuklarının* fotoğrafları, bahçedeki çınar ve arada adını hatırlayamadığı komşuya kiraladığı toprakların manzarası.

** Bkz. Maj Britt'in çocukları, torunları ve torunlarının çocukları*

Maj Britt'in iki oğlu var; Gösta ve Hasse, ikisi de yetmişlerinde. Gösta hayatı boyunca Helsinki'deki bir okulda hocalık yaptı ve emekli olunca orada kaldı; bunun sebebi, çocuklarının (adları önemli değil) ve çocuklarının çocuklarının da orada yaşıyor olması, bir de tabii ki oraya çakılıp kalması. Finlandiyalılarla olmayı seviyor. Hasse emekli bir eczacı, Stockholm'de yaşıyor ve hayatı genellikle olduğundan daha da zorlaştıran yüz körlüğünden mustarip. Arkadaşlarını tanımıyor ve bu da tabii çok tuhaf, bazen de kırıncı durumlara yol açıyor. Arada çocuklarını bile tanımadığı oluyor. Onları kıyafetlerinden ya da kullandıkları arabalardan tanıyor. En büyük oğlu senelerce sakallıydı, o zamanlar durum iyiydi, ancak sakallarını kesen oğlan, Hasse için herhangi birinden farksız oluverdi. Yüz körlüğü araştırmacıların ilgisini yeni yeni çekmeye başladı, o yüzden buna neden olan geni bir müddet sonra izole edebilmeleri, hatta dize getirebilmeleri için umut var.

Ne Gösta ne de Hasse annelerini sık sık ziyaret ederler. Senede bir ya da iki defa. Torunlar ve torunların çocukları daha da seyreker gelirler. Bir Noel akşamı Maj Britt evinin arka köşesinde ağır kesici ve kişilik değiştirici bir maddeyi alırken yakalanınca (bu konuya ileride değinilecek) iki oğlu da pes etti. Belediyenin sunduğu yaşlılar evinde bir yer teklifini kabul etmesi konusunda onu cesaretlendirmeye çalışıyorlar. Maj Britt'in yaşamının evrildiği yeni yönden hiç memnun değiller. Hasse eczacılık dergilerinde, yukarıda sözü geçen maddenin dünyanın bazı bölgelerinde ağır kesici olarak kullanıldığını okumuş olmasına rağmen, annesinin alışkanlığının duyulmuş şey olmadığını düşünüyor ve bunu kabullenmekte zorlanıyor. Annesinin yüzünü de her zaman tanımıyor zaten. Bu kaçık da kim, diye düşünürken onun kendi annesi olduğunu anlayıp yeniden pes ediyor.

Bu olaydan sonra yüz körlüğü nedir diye merak edenler çıkarsa <http://www.choisser.com/faceblind/> sayfasında bu hastalığa dair daha fazla bilgiyi kendi tempolarında okuyabilirler. Araştırmak istemeyenler de başka bir şey okuyabilir ya da şu güzel havada bir yürüyüşe çıkabilir belki.

Maj Britt, bilgisayar yardımıyla, kendince zararlı faaliyet olarak nitelendirdiği bir internet sitesi hazırlıyordu. Yavaş gidiyordu ama beceriyordu, sayfayı güncelliyor, onu bunu protesto eden yazılar yazıyor, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar insanları devrime teşvik ediyordu. Diyelim ki bu insanlar Sri Lanka'daydılar; Maj Britt onları dağa çıkmaya, çay toplayanların yaşama ve çalışma koşullarından ne kadar nefret ettiklerini göstermeye çağırıyordu. Neredeyse bedavaya çalışıyorlar, kabul edilemez koşullar altında yaşıyorlardı, başka bir yaşamı seçme şansları yoktu ve bütün bunlar, bir dahaki sefere hülyalar içinde demli bir çayla keyif yaparken, aklımızın bir köşesinde olmalıydı. Birilerinin bu çayı bize sağlamak için çalıştığını bilmemizi istiyor Maj Britt. Bizim için günün sakin, ufak bir kaçamağı olan bu çay, başkalarının cehennemiydi; bunun farkında olmamızı istiyor.

Bu tür çarpıklıkları gazetelerden, dergilerden ve internetten takip ediyor. İngilizce okumakta zorlanıyor ama anladığı dillerde, yani İsveççe, Norveççe ve çat pat Dancasıyla pek çok bilgiye ulaşabildiğini düşünüyor. İnternette memnun Maj Britt. İnternet önüne bir sürü olanak serdi. Hatta, Stockholm'de sağlıklı gıdalar satan bir dükkândan arayıp internet sitesine ilan verebilir miyiz diye sordular. Maj Britt onlara siktiri çekti ama sonra pişman oldu; onları arayıp tekliflerini kabul etti – o gün bugündür, internet sitesinin en tepesinde, farklı doymamış yağlar içeren gıda takviyesi ürünlerinin küçük bir ilanı görülebilir. Gazetelere ve dergilere abone olmaz Maj Britt, onları kütüphanede okur. (*Yaşam boyu öğrenim, kültürel deneyimler ve temel demokratik değerler için kütüphane bir kesişme noktasıdır. Hem yeni teknoloji hem de yüksek bilgi donanımı söz konusu olduğunda kütüphane, Eda Belediyesi'nin önceliklerindendir.*)³ Okumak istediklerini zaman zaman alıp eve götürür. Araklar yani. Ve bunu o kadar sık yaptı ki, oturma odasına dergi rafları koymak zorunda kaldı. Raflara yer açmak için, aşağı yukarı altmış senede

3 Parantez içindeki bölüm İsveççe yazılmıştır. (ç. n.)

topladığı ve duvarın tamamını kaplayan çok sayıdaki mavi çiçekli tabağı (*a variety of outstanding designs and porcelain craftsmanship*)⁴ atması gerekti. Muhabbetkuşları olayından sonra Maj Britt, birdenbire bu tabakların çöp olduğuna karar verdi; hepsini bahçenin uzak bir köşesine atıverdi ve eski traktörüyle üzerlerinden defalarca geçti. Bit pazarına düşeceği garanti, neredeyse eksiksiz bu mavi-çiçek-koleksiyonunu üç kuruş paraya satın alma zevkini, kendi camiasındaki diğer koleksiyonculara tattırmayacaktı.

İnternet sitesi, eşeleyip çıkardığı birtakım haksızlıkların somut örneklerinin yanı sıra, bulmak için o kadar da kendini yormadığı bir haksızlığa isyan duygusu da içermektedir. Bu isyan içinden gelmektedir. Bununla dopdoludur. Hem hedefe kilitli hem de yönünü şaşırmış bir öfkedir bu. Yaşamın özünde haksızlık olduğundan, çarpıklıkların sonunun gelmeyeceğinden, evrenin yavaş yavaş genişlemesi gibi, çok önceden belirlenmiş bir tempoyla bu çarpıklıkların da her an büyüdüğünden, daha da çarpıklaştığından derin bir şüphe duymaktadır Maj Britt. Ve gerizekâllığından utanmaktadır. Her şeyin nasıl da birbiriyle ilgili olduğunu anlayabilmek için bu kadar yaşlanması gerektiğine şaşmaktadır.

4 “Eşsiz porselen işçiliği ve tasarımlardan bir seçki.” (ç. n.)